

A. W. HEIJKOOP DOOR A. B. DE ZEEUW

16 December 1929 bracht schier gansch Rotterdam de laatste eer aan den oud-wethouder A. W. Heijkoop. De organisaties van de sociaal-democratische arbeiderspartij en van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen leidden hem grafwaarts, terwijl duizenden langs den weg een laatsten groet aan den te jong gestorvene brachten. Op de begraafplaats verzamelden zich met den Burgemeester vele raadsleden en anderen, die met hem hadden samengewerkt.

De uitvaart bewees, hoe Rotterdam getroffen was door het overlijden van dezen merkwaardigen man.

Slechts zes en veertig jaren had hij bereikt. En sinds 1922, toen een zware ziekte hem uit den arbeid trok, bleef zijn gezondheid groote zorg baren. In den zomer van 1928 werd hij opnieuw zeer ernstig ziek. Anderhalf jaar lang heeft hij daarna met den dood geworsteld.

Waarom is de buitengewone deelneming der Rotterdammers toe te schrijven?

Van de arbeidersklasse is ze te begrijpen.

Als jongen van nauwelijks twintig jaren had Heijkoop zich aangesloten bij de sociaal-democratische arbeiderspartij. En vroeg trok hij door zijn temperament en zijn groote begaafdheid de aandacht. Spoedig gaf hij zich aan de propaganda van zijn beginselen. En wie weten wil welk een uitnemend propagandist hij was, moet gaan vragen naar de herinnering, die er van zijn spreekbeurten is achtergebleven in de honderden gemeenten en gehuchten, waar hij het woord voerde, waar het dikwijls alleen met hem als spreker mogelijk was vergaderingen te beleggen en bezoekers te trekken. In het oude kamerdistrict Den Briel heeft hij wonderen verricht.

In 1909 vestigde het hoofdbestuur van het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen de aandacht van den transport-arbeidersbond op Heijkoop als bestuurder en propagandist. Alleen omdat het dien bond niet gelukt was met eigen krachten bres in de Rotterdamsche transportarbeiders te schieten, aanvaardde het bestuur „kleine Arie”. Het had

overigens niet veel vertrouwen in dit tengere, nietige mannetje, dat naar zijn meening bij den ruwen bootwerker heelemaal niet paste.

Heijkoop bleek echter hier precies op zijn plaats.

Hij kende de bootwerkers door en door; hij zag onder den „ruwen bolster de blanke pit”. Hij wist tot hun verbeelding en tot hun verstand te spreken. In Rotterdam en overal elders wist hij vertrouwen te wekken in de organisatie, die hij diende. „Dit manneke,” zei een bootwerker, toen Heijkoop in het Verkooplokaal sprak, „laat hem maar loopen; hij heeft hersens, waar wij aardappelschillen hebben.”

Intusschen was Heijkoop ook lid van den Raad geworden. Eerst bleef hij, zoo lang Spiekman nog naast hem zat, op den achtergrond. Na diens dood trad hij sterk op den voorgrond en toen in 1919 de raadsverkiezingen het aantal leden der sociaal-democratische fractie op 19 brachten, werd hij lid van het College van Burgemeester en Wethouders.

Toen zou aan de gansche burgerij blijken, welke uitnemende talenten deze man bezat. Wat tot toen bekend was, bijna alleen binnen den kring, waarin hij werkte, zou algemeen goed worden. Heijkoop bleek een man van buitengewone capaciteiten: als spreker op vergaderingen, in den Raad, als leider in kleine commissiën, in de beraadslagingen in het College, overal.

Wie en wat hij in den Raad was, heeft op uitnemende wijze de Nieuwe Rotterdamsche Courant (13 Dec. Avondbl. D.) geschetst, hetgeen hier mag ingelascht worden:

„Niet alleen, dat hij het volksklavier wist te bespelen op een wijze, die de massa aan zijn lippen deed hangen, ook in het debat met politieke tegenstanders stond hij als woordkunstenaar en politieke rattenvanger zijn man. Hij had in de eerste plaats dat benijdenswaardige gemak van groepeeren van argumenten en dien beeldenrijkdom, waardoor, ondanks hoe veel luchtig- en vluchtigheid ook, het luisteren een genot kon zijn. Zelden verzuimde hij den bouw van zijn rede te verstevigen door binnen zekere grenzen ook aan bedenkingen recht te laten wedervaren, waarvan men de redelijkheid moeilijk betwisten kon. Dan bond hij in en scheen te bewijzen, dat de zaak door hem van twee kanten was be-

zien, om dra weer buiten die grenzen de teugels te vieren en zich te vermeien in een spel, als van kat en muis. Op de publieke en de gereserveerde tribune zat dan dikwijls een publiek, dat vond, dat het waar had voor de moeite die het had genomen om Heijkoop, die aan zijn zaak de warmte van zijn volle menschelijkheid gaf, te gaan hooren. Dan leek een politieke saltimbanque de volkseditie te geven van een gala-voorstelling als wij beleven bij de installatie van een burgemeester, wanneer de meer aanzienlijke kringen der burgerij naar het Stadhuis worden geroepen. En ook in den raad en op de perstribune verveelde men zich allerminst.

In onze herinnering hooren wij ze nog, die redevoeringen uit zijn beste dagen, die als vrije scheppingen waren. Er zijn sprekers, wier woord is als het paard, dat in de ren zijn hindernissen, daar in zijn weg door de tegenstanders gestrooid, met meer of minder gemak neemt. Bij Heijkoop zag men geen hindernissen. Hij kon de tegenstanders op hun eigen gebied opzoeken en rondleiden. Hij verlustigde zich daarbij in hun goede opmerkingen en zetten, scheen zelf een der hunnen, totdat hij hen ongemerkt een woud van tegenstrijdigheden binnenlokte, waaruit hij alleen den uitweg scheen te weten en dan ook plotseling was weggevlucht. In het dichte struikgewas hoorde de achtergelatene uit de verte dan nog alleen zijn lach. Totdat ook de bedrogene en allen schik hadden in het kunststuk.

Zijn gedachten konden de hoorders bij de hand nemen om met hen in die verdorven geheeten kapitalistische wereld rond te wandelen. Dan daalde en steeg zijn toon, de scala der gemoedsbewegingen werd doorloopen, als had zijn beginsel den toets van alle ervaringen doorstaan en stond het daardoor gesterkt voor u. De argumenten bleven het onzichtbare geraamte, dat kracht moest geven aan het geheel, maar altijd en altijd scheen de spreker hen slechts aan te grijpen om ze tot leven te wekken en daarin de proef van hun juistheid te leveren."

Terwijl hij op ende op partijman was en bleef, bleek uit zijn werk, hoe hij door zijn beginselen uit te leven dit deed om het algemeen belang, dat der geheele menschheid, te dienen. Een menschaardig bestaan te verkrijgen en te ver-

zekeren voor allen, die maatschappelijken arbeid verrichten, dat was zijn doel. Het doel, als hij probeerde de loonen der arbeiders te verhoogen; het doel, als hij hun woningen trachtte te verbeteren; het doel, als hij medearbeidde aan beteren stadsuitleg; het doel ook, als hij probeerde de kunst te veredelen en onder de groote massa te brengen.

Omdat Rotterdam aan hem verloor een man van groote gaven, die ze besteedde aan het heil van de stad en van haar bewoners, daarom bereidde het dezen goeden zoon zulk een buitengewone uitvaart.

Zijn heengaan is een groot verlies voor de partij, die hij diende, een groot verlies eveneens voor Rotterdam, dat hij zeer lief had.

27. PROF. HENRI EVERS. NAAR EEN FOTO DOOR
BERSSENBRUGGE